Bíborhere

Bíborhere termesztése: vetés, takarmányozás és zöldtrágya-hasznosítás gazdálkodóknak

A bíborhere (*Trifolium incarnatum L.*) egyéves, áttelelő pillangósvirágú növény, amely gyors őszi fejlődése és korai tavaszi hasznosíthatósága miatt jól illeszthető a takarmánytermelési és talajjavító vetésforgókba. Zöldtakarmányként, vetőmag-előállításra, zöldtrágyaként és takarónövényként egyaránt számításba vehető. A termesztés sikerét elsősorban a nyár végi vetés időzítése, az aprómag számára megfelelő magágy, az egyenletes sekély vetés, valamint a télállóságot befolyásoló termőhelyi és időjárási körülmények határozzák meg. Kora tavaszi betakarítása után még másodnövény is termeszthető, ezért a bíborhere a kettős termesztési rendszerekben is értékes kultúra lehet. A bíborhere egyéves áttelelő, pillangósvirágú szálas takarmánynövény, amely csapadékosabb viszonyok között olyan talajokon is termeszthető, ahol a lucerna és a vöröshere már nem díszlik. A bíborhere gyors fejlődésű, rövid tenyészidejű növény, kora tavasszal kaszálható, ezért utána még másodnövények is termeszthetők. A többi pillangósokhoz hasonlóan kiváló talajjavító növény, amely zöldtrágyázásra is felhasználható.

A bíborhere termesztési döntésnél az alábbi szempontok együttes vizsgálata ad jó alapot:

· Felhasználási cél: zöldtakarmány, silótakarmány, vetőmag-előállítás, zöldtrágya vagy takarónövény.

· Termőhely: kiegyenlítettebb, csapadékosabb éghajlat, könnyen művelhető és jó vízgazdálkodású talaj.

· Vetésidő: augusztus közepe-vége, a megfelelő őszi fejlődés biztosításával.

· Vetésmélység és vetőmagszükséglet: kb. 2-3 cm, 25-30 kg/ha.

· Hasznosítás időzítése: zöldtakarmányként a virágzás megindulásáig, kaszálás május elején-közepén.

· Vetésváltás és növényegészség: gabonafélék után jól termeszthető, a betegségek és kártevők kockázatát a vetésforgóban is figyelembe kell venni.

A bíborhere egyéves áttelelő, pillangósvirágú szálas takarmánynövény, amely csapadékosabb viszonyok között olyan talajokon is termeszthető, ahol a lucerna és a vöröshere már nem díszlik. A bíborhere gyors fejlődésű, rövid tenyészidejű növény, kora tavasszal kaszálható, ezért utána még másodnövények is termeszthetők. A többi pillangósokhoz hasonlóan kiváló talajjavító növény, amely zöldtrágyázásra is felhasználható.

Hasznos tudnivalók a bíborhere termesztéséről

- **Felhasználás és gazdasági jelentőség**

A bíborheréből - a növény szőrözöttsége miatt - jó minőségű széna nem készíthető, ezért csak magtermesztésre és zöldtakarmányozás céljára termesztjük. Zöldtakarmányként minden állat szívesen fogyasztja. Nagyobbrészt magtermesztés céljára termesztjük. Magja keresett exportcikk.

A zöldtrágya- és takarónövény-hasznosítás további előnye, hogy a pillangósvirágú növények a gyökérgümő-baktériumokkal együttműködve hozzájárulnak a talaj nitrogénforgalmához. Virágzó állománya a beporzók számára is táplálékforrást biztosíthat, ezért a bíborhere agronómiai és ökológiai szerepe túlmutat a közvetlen takarmány- vagy vetőmagtermelésen.

- **Rendszertan és biológiai jellemzés**

A bíborhere (Trifolium incarnatum L.) a herefélék (Trifolium) nemzetségéhez tartozik. Gyökérzete mélyrehatoló, dúsan elágazó karógyökér. Szára 50-60 cm magas, dudvás szár. Levélzete hármasan összetett (trifolium-levél). Virágzata hosszúkás, kissé elkeskenyedő, hengeralakú, tömött fürtvirágzat. Színe bíborvörös. Idegen termékenyülő, de öntermékenyülés is lehetséges. Termése egymagvú hüvely. A mag tojásalakú, színe sárgásbarna. Ezermagtömege 2,5-3,6 g.

- **Éghajlat, talajigény és vetésváltás**

A bíborhere a kiegyenlítettebb, csapadékban gazdag éghajlat növénye. A szárazságot, valamint a hótakaró nélküli, hideg telet nehezen tűri. A talajjal szemben igénytelen növény, még a talajok mésztartalmára sem igényes. A gyengén savanyú, közömbös és enyhén meszes, könnyen művelhető talajokat kedveli. Hazánkban főleg a Dunántúl csapadékosabb nyugati és észak-nyugati részein termesztjük. A bíborhere az elővetemények sem kényes. Rendszerint gabonafélék után vetjük.

A bíborhere nagyon jó elővetemény, utána bármilyen növény következhet. Még másodnövények is vethetők a bíborhere után.

Gyakorlati szempontból a korán lekerülő kalászos elővetemény előnyös, mert elegendő időt hagy a nyár végi magágykészítésre. Vetőmagcélú termesztésnél különösen fontos a nehezen eltávolítható árvakelések és kultúrgyomok kockázatának előzetes felmérése.

- **Tápanyagigény és trágyázás**

Megegyezik az igénytelen pillangósok trágyázásával, főleg foszfort és káliumot igényel.

A tápanyag-utánpótlást talajvizsgálatra és a tervezett hasznosításra célszerű alapozni. A túlzott nitrogénadag helyett a megfelelő foszfor- és káliumellátás, valamint a pillangósokra jellemző biológiai nitrogénkötés feltételeinek biztosítása kerüljön előtérbe.

- **Talaj-előkészítés**

Azonos a többi pillangós takarmányokéval, de a nyárvégi vetés miatt fokozott gondosságot igényel.

Az apró mag egyenletes keléséhez tömörödött, aprómorzsás, nyirkos magágy szükséges. A vetés előtti és utáni hengerezés javíthatja a mag-talaj kapcsolatot, ugyanakkor a talaj nedvességének megőrzése érdekében kerülni kell a felesleges menetszámot és a rögös, kiszáradó magágy kialakulását.

- **Vetés és ápolás**

A bíborherét augusztus közepén, végén, gabonasortávolságra vetjük. A vetésmélység kb. 2-3 cm. Vetőmagszükséglete 25-30 kg/ha. Ápolása: ősszel, ha nagyon buja, óvatosan legeltessük; felfagyás esetén kizöldülés előtt hengerezzük le. Betegségei a gyökérfekély és a fertőző hervadás, kártevői

pedig a májusi cserebogár és a vetési bagolypille. A vöröshere valamennyi betegsége és kártevője is megtámadhatja.

A vetés mélységének egyenletessége különösen fontos, mert az aprómag túl mélyre kerülve nehezebben és egyenetlenebbül kel. A konkrét vetőmagnormánál és csávázási, oltási vagy növényvédelmi döntéseknél mindig a választott fajta hivatalos technológiai ajánlása és az aktuális engedélyokiratok az irányadók.

- **Betakarítás és hasznosítás**

A bíborhere csak egyszer - május elején, közepén - kaszálható. Teljes virágzásban szára nagyon elfásodik, ezért zöldtakarmánynak csak a virágzás megindulásáig alkalmas. Amit nem tudunk zölden feltakarmányozni, hagyjuk meg magnak, vagy készítsünk belőle silótakarmányt. Zöldtermése 1-1,2 t/ha.

A betakarítási időpontot a felhasználási célhoz kell igazítani. Takarmányozásnál a túl késői kaszálás a szár elfásodása miatt rontja a beltartalmi és emészthetőségi tulajdonságokat, vetőmagtermesztésnél pedig a pergési veszteség és az állomány érettségi állapota határozza meg az aratás ütemezését.

Gyakori kérdések a bíborhere termesztéséről

- **Mire használható a bíborhere?**

A bíborhere zöldtakarmányként, silótakarmányként, vetőmag-előállításra, zöldtrágyaként és takarónövényként is hasznosítható. A növény szőrözöttsége miatt jó minőségű széna készítésére nem alkalmas.

- **Mikor kell vetni a bíborherét?**

A bíborherét augusztus közepén-végén, gabonasortávolságra célszerű vetni, hogy a tél beállta előtt megfelelően megerősödjön.

- **Milyen mélyre kell vetni, és mennyi vetőmag szükséges?**

A vetésmélység kb. 2-3 cm, az eredeti termesztéstechnológiai ajánlás szerinti vetőmagszükséglet 25-30 kg/ha.

- **Milyen talajon és éghajlaton termeszthető?**

A kiegyenlítettebb, csapadékosabb éghajlatot kedveli. A gyengén savanyú, közömbös vagy enyhén meszes, könnyen művelhető talajokon jól termeszthető; Magyarországon főként a Dunántúl nyugati és észak-nyugati részein terjedt el.

- **Milyen elővetemény után célszerű vetni?**

Az előveteményre nem különösebben kényes, rendszerint gabonafélék után vetik. Korán lekerülő kalászos után könnyebben elkészíthető a nyár végi, aprómorzsás magágy.

- **Jó elővetemény-e a bíborhere?**

Igen. A bíborhere kiváló talajjavító és jó elővetemény, utána bármilyen növény következhet, korai betakarítása után pedig még másodnövény is vethető.

- **Mikor kaszálható a bíborhere?**

Május elején-közepén egyszer kaszálható. Zöldtakarmányként legkésőbb a virágzás megindulásáig érdemes hasznosítani, mert teljes virágzásra a szára erősen elfásodik.

- **Mely betegségek és kártevők veszélyeztetik?**

Az eredeti cikk a gyökérfekélyt és a fertőző hervadást említi betegségként, továbbá a májusi cserebogarat és a vetési bagolypillét kártevőként. A vöröshere betegségei és kártevői szintén megtámadhatják.

Források

Nébih – Pillangós takarmánynövények kísérleti módszertan

https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/725643/pillang%C3%B3s%2B2022.pdf/2f77e9bc-b1bb-95dd-6302-badac509cf00?t=1646218597155

Nébih – Szántóföldi szenázsról és zöldtakarmányról szóló bemutató Tordason

https://portal.nebih.gov.hu/-/szantofoldi-szenazsrol-es-zoldtakarmanyrol-szolo-bemutato-zajlott-tordason

Agrárágazat – A bíborhere termesztési tapasztalatai

https://agraragazat.hu/hir/agrar-biborhere-novenytermesztes-vetomag-fagyturo-mezogazdasag/

Agrofórum – A bíborhere betegségei

https://agroforum.hu/assets/uploads/woocommerce_uploads/2023/05/2023_05_MAJUS_TOTAL-y59vzm.pdf

SARE – Crimson Clover (Trifolium incarnatum)

https://www.sare.org/publications/managing-cover-crops-profitably/legume-cover-crops/crimson-clover/

USDA Natural Resources Conservation Service – Plant Guide: Crimson Clover (Trifolium incarnatum L.)

https://www.nrcs.usda.gov/plantmaterials/orpmcpg11726.pdf